

Plötslig byggnadsvård

Vårsådden är undan, det mesta rivet i köket och torkgubbarna tog bort sina fläktar från **baakstuvun** där det mesta vattnet rann ned. Nu är hålet i väggen bakom förra spiskåpan igensatt och kökstaket skall målas. Men köket är tomt. Det finns bara väggar, tak och golv kvar. Så nu blir det en hel del byggnadsvård rent bokstavligen.

Vatten hade krupit under kökets plastmatta så den är bortriven. Spånskivorna åker ut också. 1980 var jag ännu ung och dum och trodde på byggtidningar och försäljare så plastmattan var ordentligt limmad. Numera tror jag varken på det ena eller det andra. Nu gäller bara beprövat byggande och byggnadsvård. Material och metoder skall vara minst 60 år gamla så man vet vad de duger till. "Modernt" är i mina öron ett ytterst fult ord och synonymt med "oprövat" – och släkt med "lurendrejeri".

"Moderna material" betyder bara att nån försöker få oss att köpa billigt (eller dyrt) skräp som måste bytas ut om några år till ett annat "modernt" skräp. Varje gång heter det att "Jo, det förra var dåligt men **det här** är mycket bättre ...". Och så blir vi dragna vid näsan gång på gång med mögelhus som mellanresultat.

Kan man då aldrig använda moderna material ? Nä, visst kan man använda nya material men då måste man syssla med robust byggande. Det skall gå mycket lätt att byta ut de oprövade materialen om de visar sej vara rent skräp.

Nu då det gäller att bygga upp igen så är det största problemet att hitta bra material. Men det är mycket enklare nu än år 1980 då det var nästan omöjligt att hitta annat än modernt skräp. Även om det då ännu fanns litet restlager av papperstapeter som ansågs vara helt omoderna och alltså var grymt billiga. Nu är äkta papperstapeter handtryckta och

kostar en halv förmögenhet. Även om det börjar komma riktigt vanliga till vanligt pris.

Nu finns det också Byggnadsapoteket i Billnäs som håller bra material i lager och med filial i Helsingfors. Man är inte mera tvungen att åka till Sverige för att köpa material. Där finns redan en stor marknad för material med hög kvalitet och nya butiker slår hela tiden upp dörrarna.

Valet av målfärg var inte svårt. Vi hade redan använt Allbäcks linoljefärg och Linus emulsionsfärg (linolja, vatten, cellulosa). Speciellt Linus var lättmålad och täckte bra. Den använde vi i köket på gamla folkskolan. Den ger en matt yta medan linoljefärgen (utan vatten) ger en blankare yta. Men först drog vi primer (vattenlöst schellack) därför att det hindrar genomslag av sot och kåda vilket ju i vårt fall var ovanligt viktigt.

Det gamla trägolvet som inte sett dagens ljus sedan 1950-talet visade sej vara i gott skick och vi lämnar troligen bort alla skivor och plastmattor och bara målar det. Det skall rengöras men absolut inte slipas och inte hyvlas. Den gamla färgen var blågrå som den vanligen brukade vara och vi målar troligen i en liknande kulör. Annars måste all gammal färg tas bort för ett målat golv måste målas i samma kulör allt från träytan. Annars blir det olikfärgade fläckar då ytlagret slits bort.

På golvet blir det ren linoljefärg som torde tåla slitning bättre än emulsionsfärgen. Kulören blir möjligen 60 % grön umbra (som egentligen är grå). Allbäcks linoljefärg torkar på 24 timmar och det utan att innehålla lösningmedel. Man skall inte heller späda ut den med lösningmedel. Men färgen skall dras på golvet först och får torka innan man med säkerhet vet hurdan kulören blir. Färgkartor ger alltid fel kulör och duger bara till allmän vägledning.

I vårt bibliotek på gamla skolan finns Gudmundssons bok "Målade golv" som ger bra råd om golv, målning och skötsel.

Där finns också en hel del om skurgolv (som inte skall skuras hela tiden namnet till trots) och fernissade golv. Skurgolv behöver tvättas bara nån gång per år nu då folk inte klampar in med leriga stövlar flera gånger om dagen. Man skall inte använda för mycket vatten och alls inte hälla ut ämbarvis som i gamla filmer. Vattnet skall också vara kallt – inte varmt. Med linoljesåpa i första vattnet får golvet så småningom en riktigt hård och glansig yta som är minst lika bra som målad. Men det är bäst att börja med nya trägolv för det är svårt att få bort all gammal målfärg. Så vi fortsätter måla.

På väggarna kommer bröstpanel av pärlspont upp till 130 cm och troligen tapet ovanför – om vi nu hittar den perfekta tapeten. Panelen målas med Linus och likaså den stora muren ovanför vedspisen och bakugn. Linus tål nämligen utmärkt värme.

Muren är lite besvärlig för rappningen har lossnat på ett ställe. Då man lapper rappning på murar som uppvärms så är det känsligt vilken sorts bruk man använder. Starkt cementbruk är **inte** bra för det spricker då muren rör sej vid eldning. Kalkbruk är bättre men jag lärde mej att det finns en mängd olika kvaliteter också där.

Inomhus kan man använda "luftkalk" men jag tänkte använda kalkbruk också till stenfoten och då måste det vara **hydrauliskt** (alltså stelnar utan tillgång till luft). Cementbruk är också hydrauliskt men alltför starkt för platser där det finns rörelse. Cementbruk är också diffusionstätt, dvs. släpper inte igenom vatten. Kommer det vatten under cementbruket (genom sprickor) så torkar det inte utan sprängs sönder på vintern medan kalkbruket släpper igenom vattnet och lättar torkar upp.

NHL är naturligt hydrauliskt kalkbruk utan några som helst tillsatser. Ett av de bästa NHL-bruk som finns är gjort av kalk från Saint-Astier i Frankrike som har ovanligt ren kalk. Där har man brutit kalk sedan år 31 före vår tideräknings början. Jag har inte hittat det här men i Sverige säljes det

av Målarkalk i Helsingborg med återförsäljare bland annat i Stockholm. Också Weber har hydrauliskt kalkbruk (inte NHL).

Så småningom försöker vi få köket i funktion igen. Gammaldags material är ofta billigare än moderna och kräver sällan mera arbete – bara annorlunda. Så tro inte ett smack på försäljare och tyvärr inte heller på hantverkare ifall de inte är över 80 år :-). Från 60-talet framåt hjärntvättades hela byggnadsbranschen vilket resulterade i de mögelhus som nu måste rivas helt. Inga bra exempel. Men det kommer allt mer folk som använder de beprövade materialen och metoderna så det finns ännu hopp.